Тема уроку: Болгарія та Югославія у міжвоєнний період

1.Болгарія між Першою та Другою світовими війнами

Рішення царя Фердинанда I (жовтень 1915 р.) про вступ Болгарії у війну на стороні Центральних держав обернулося для неї національною катастрофою. Рішення не схвалили армія та флот, країні загрожувала революція. Скориставшись ситуацією, Александр Стамболійський, лідер Болгарського землеробського народного союзу (БЗНС), і його соратники проголосили Болгарію республікою. Наприкінці вересня повсталі військові частини підійшли до Софії, але забарилися зі штурмом. Уклавши перемир'я з Антантою, цар з допомогою німецьких військ придушив виступ. На початку жовтня 1918 р. Фердинанд I зрікся трону на користь свого сина Бориса III й виїхав до Німеччини.

У війні Болгарія зазнала великих втрат: 150 тис. болгар загинули, 200 тис. були поранені. За Нейїським мирним договором 1919 р. на країну були накладені суттєві економічні, територіальні й військові обмеження (див. § 4).

На виборах до Народних зборів, що відбулися в серпні 1919 р., переміг Болгарський землеробський народний союз (БЗНС), й А. Стамболійський очолив спочатку коаліційний, а потім однопартійний уряд.

Були прийняті закони про трудову повинність і трудову поземельну власність, запроваджено прогресивний прибутковий податок, зменшено податки на землю й худобу, створено земельний фонд з монастирських і державних земель, обмежено спекулятивні операції, націоналізовано великі житлові будинки. Безземельні й малоземельні селяни отримали змогу купувати землю на пільгових умовах. Завдяки гнучкій зовнішній політиці, орієнтованій на Францію, А. Стамболійському вдалося значно зменшити суму репарацій.

Успіхи уряду прискорили виступ правих, які за «нейтралітету» царя давно готувалися до захоплення влади. У 1923 р. вони здійснили державний переворот і вбили А. Стамболійського. На чолі виконавчої влади поставили Александра Цанкова.

Упродовж наступних трьох років уряд втратив довіру, і на початку 1926 р. цар Борис III відправив його у відставку й призначив новий уряд Народного блоку. Ці зміни сприяли демократизації країни: було легалізовано діяльність заборонених раніше опозиційних партій, оголошено часткову амністію. Відбулися зміни на краще й у фінансово-економічному житті країни. Проте період піднесення тривав недовго — світова економічна криза відчутно вплинула й на Болгарію: робочий день у більшості галузей промисловості став тривалішим, а реальна заробітна плата знизилася, чверть робітників втратили роботу, розорилися дрібні й середні селянські господарства.

У травні 1934 р. члени офіцерського союзу здійснили військовий переворот. Заколотники прибули до царя зі списком нового уряду. Вони мали при собі текст указу про зречення престолу, якби Борис III відмовився затвердити нових міністрів. Тож цар мусив виконувати роль «слухняного монарха». Заколотники фактично скасували конституцію, розпустили політичні партії, обмежили громадянські права й свободи.

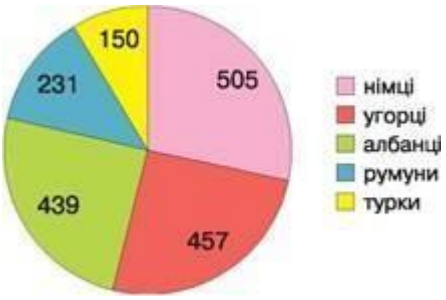
Однак більшість військових не підтримала заколотників, і згодом армія стала надійною опорою Бориса III. Напередодні Другої світової війни цар став політичним лідером Болгарії. [4] [4]

2.Югославія в міжвоєнний період

Перша світова війна відіграла вирішальну роль в об'єднанні південних слов'ян в одну державу. У липні 1917 р. на грецькому о. Корфу відбулася зустріч між лідером хорватських націоналістів Анте Трумбшем і головою сербського уряду у вигнанні Школою Пашичем. У «Корфській декларації» вони висловили згоду щодо створення сербсько-хорватсько-словенської держави.

Наприкінці жовтня 1918 р. Народне віче словенців, сербів і хорватів проголосило об'єднання цих народів у державу. Водночас Народна скупщина (парламент) Чорногорії заявила про об'єднання Чорногорії із Сербією. У результаті переговорів між цими двома державами 1 грудня 1918 р. було утворено Королівство сербів, хорватів і словенців (КСХС). Правлячою династією визнавалися Карагеоргієвичі; королем було обрано Александра I. Кордони новоутвореного королівства були визнані Сен-Жерменським, Тріанонським, Рапалльським і Нейїським договорами (див. § 6).

Найчисленніші національні меншини в Югославії 1918 р. (тис. осіб)

У країні, майже дві третини населення якої становили селяни, провели аграрну реформу, у результаті — було обмежено поміщицьке землеволодіння та створено прошарок середніх сільських господарів.

У 1921 р. Законодавчі збори ухвалили конституцію королівства. З одного боку, усі громадяни одержали політичні права й демократичні свободи, з іншого — конституція робила сербів, які становили 39 % населення королівства, панівною нацією. Без урахування етнічних та історичних кордонів було здійснено адміністративний поділ території королівства. Національні меншини 15-мільйонної держави з територією майже 250 тис. км^2 почувалися скривдженими і звинувачували сербську більшість у примусовій асиміляції.

Хоча слов'янське населення країни розмовляло спорідненими діалектами, Югославія справляла враження складного й суперечливого конгломерату націй з відмінними культурними й матеріальними набутками, релігійними переконаннями. Хорватія активно протидіяла сербізації багатонаціональної країни, складною була ситуація й у населеному переважно етнічними албанцями Косовому та в католицькій Словенії.

На початку 1929 р. король розпустив парламент, скасував конституцію й оголосив про зосередження у своїх руках усієї повноти влади. З жовтня 1929 р. країна офіційно отримала назву Югославія, а етнічні назви областей замінили новими, пов'язаними з назвами річок. Цим Александр I тільки посилив національне напруження в королівстві, перекроївши в черговий раз кордони адміністративних одиниць так, що в кожній з провінцій більшість виборців становили серби.

Словник

Примусова асиміляція — політика, спрямована на поступове нівелювання національної ідентичності з подальшим злиттям (асиміляцією) народів через нав'язування їм мови й культури іншого народу.

У 1931 р. Александр I ініціював прийняття нової конституції, яка частково обмежила права й свободи громадян. На міжнародній арені Югославія орієнтувалася на Францію, яка прагнула створити альянс між СРСР, Польщею, Чехословаччиною, Францією, Румунією та Югославією. Напруженими були відносини Югославії та Італії.

Під час офіційного візиту Александра I до Франції в жовтні 1934 р. македонський терорист убив короля й смертельно поранив міністра закордонних справ Франції. Новим королем Югославії було проголошено старшого сина Александра I одинадцятирічного Петра II, а до досягнення ним повноліття регентом призначили принца Павла, двоюрідного брата загиблого короля.

У період регентства уряду вдалося поліпшити економічну ситуацію та послабити політичне напруження в країні. У зовнішній політиці відбулося певне зближення з Німеччиною та Італією. На початку 1939 р. політики, які вважали зближення з фашистами й нацистами хибним курсом, домоглися зміни уряду. Уже під час Другої світової війни новий уряд у березні 1941 р. підписав угоду про приєднання Югославії до Троїстого союзу. Наслідком цього став державний переворот, який здійснили прихильники зовнішньополітичної орієнтації країни на Велику Британію та Францію. 5 квітня 1941 р. Югославія підписала договір про ненапад із СРСР, а вже наступного дня країна зазнала агресії з боку Німеччини. Молодий король Петро II емігрував спочатку до Греції, а потім до Лондона. У середині квітня 1941 р. Югославію окупували німецькі війська.

Основні події